

Афанасьєв О.Є. *, Гончар Н.Г. **, Гричанівська Л.В. **

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

** Дніпропетровський дитячо-юнацький центр міжнародного співробітництва
Дніпропетровськ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ З УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

Сучасна реформа загальноосвітньої школи спрямована на вдосконалення всієї справи навчання і виховання молоді, її підготовки до самостійного трудового життя. Вона ставить перед учителями вимоги щодо оптимального поєднання форм, засобів і методів педагогічного впливу на учнів, пробудження в них стійкого інтересу до пізнання світу. Одним з напрямів підвищення ефективності навчально-виховного процесу з географії є туристично-краєзнавча робота (ТКР).

Туризм – явище всесвітнього масштабу, але кожний регіон будь-якої країни має природні, історико-культурні особливості, які обумовлюють розвиток тих чи інших видів туризму. Дитячий, шкільний туризм – це важка справа, покликана реалізувати специфічні пізнавальні потреби школярів під час відвідування об'єктів. Ефективно застосовувати засоби пізнавального туризму в навчанні та вихованні – завдання важке з методичної й організаційної точки зору. Туризм – не тільки фізичний розвиток, бадьорість, і працездатність, а й відмінний засіб виховання у дітей цілеспрямованості, зібраності, прагнення до пізнання. Романтика пізнання – чи не найцінніша особливість туризму. Екскурсії і туристські походи – важливий засіб формування світогляду школярів. Подорожі та екскурсії розширюють кругозір, дають можливість краще пізнати історію та географію Вітчизни, пробуджують глибоку любов до природи. Закінчивши навчання, учні часто згадуватимуть рідну школу, туристські стежки, що вивели їх на широку дорогу життя, вечори біля туристського вогнища, які згуртували їх і дали, наснагу на добрі діла.

В Україні розроблена Стратегія сталого розвитку туризму і курортів, якою наголошується особлива важливість діяльності із стимулювання дитячого та молодіжного туризму як ефективного засобу оздоровлення та виховання підростаючого покоління.

Тому важливою справою є централізована, узгоджена організація ТКР з учнівською молоддю на регіональному рівні. Саме таку функцію вбачає Дніпропетровський дитячо-юнацький центр міжнародного співробітництва (ДДЮЦМС) як першочергове завдання своєї діяльності. Центр здійснює туристсько-краєзнавчу діяльність з учнівською молоддю, педагогами, виходячи з поставлених проблем і завдань, реалізуючи державні, регіональні програми з розвитку туризму та краєзнавства, проводить наукові конференції, здійснює підготовку кваліфікованих фахівців з туристичної роботи із учнівською молоддю.

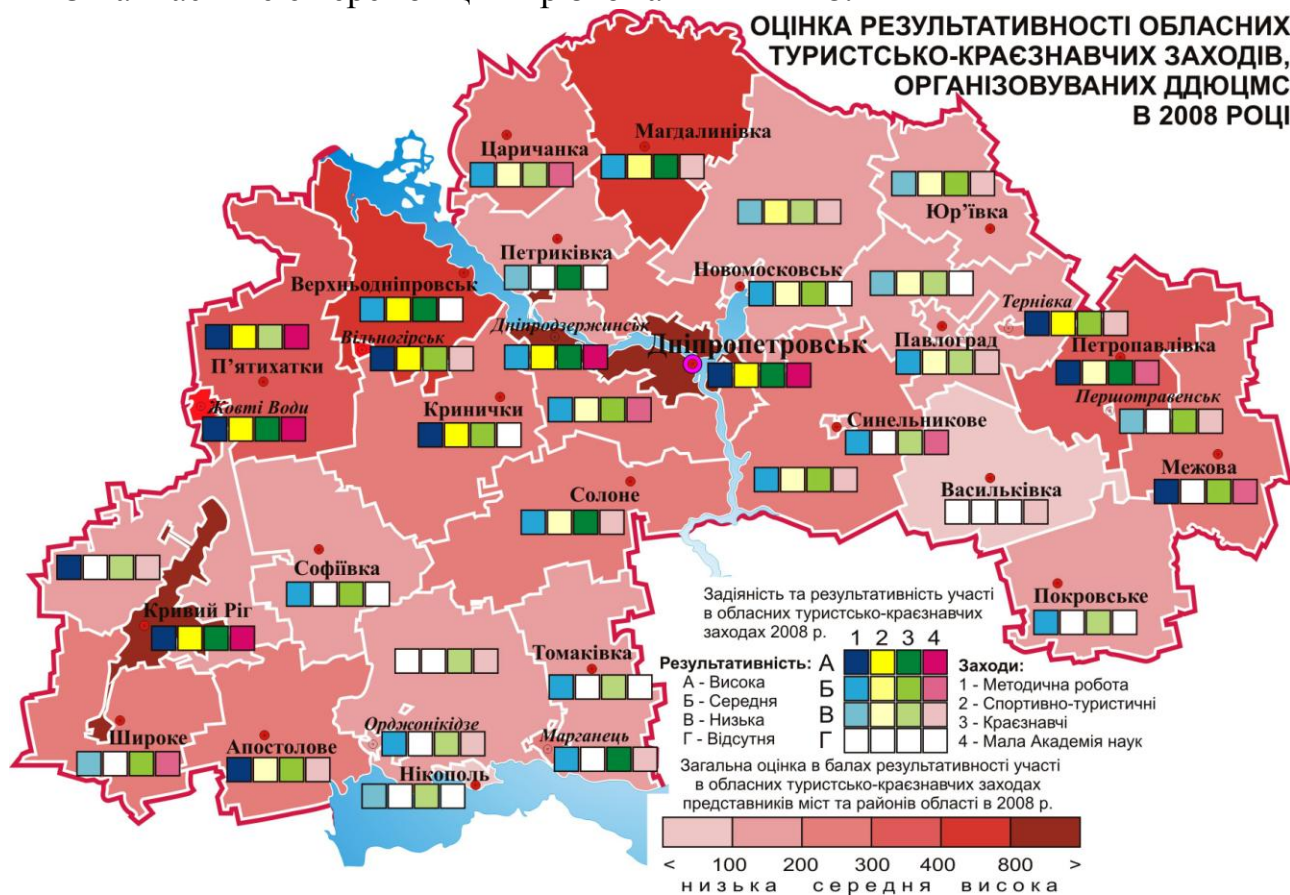
З цією метою ДДЮЦМС запровадив та активно розвиває чимало регіональних туристсько-краєзнавчих заходів (ТКЗ) як з організаторами ТКР в регіоні, так й з учнівською молоддю. Найважливіші з них – це такі обласні конкурси, як «Золотий Колобок», експедиція «Краса і біль України», обласні змагання з пішохідного туризму, змагання із спортивного туризму «Кубок Колобка» та багато інших, найважливіші з яких представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 **Основні туристично-краєзнавчі заходи, що проводяться щорічно під егідою ДДЮЦМС**

<i>Назва заходу</i>	<i>Тип заходу</i>	<i>Характер участі</i>
Методична робота з організаторами ТКР		
Семінар методистів з виховної роботи	Семінар в сел. Канака, м. Алушта, А.Р. Крим	Індивідуальна для фахівців в галузі ТКР з учнівською молоддю
Семінар для начальників управлінь з культури й туризму		
Семінар - практикум методистів з ТКР		
Семінар з експедиції «Україна вишивана»		
Курси суддів зі спортивного туризму		
Спортивно-туристичні заходи		
«Кубок Колобка»	Командні змагання учнів	Командна, бригадна
«Рукавичка»		
Спортивне орієнтування		
Техніка пішохідного туризму		
Обласні змагання педагогів	Командні змагання	
Краєзнавчі заходи		
«Україна вишивана»	Експедиція	Індивідуальна
«Краса і біль України»		
«Історія міст і сіл»		
«Золотий Колобок»	Конкурс	
«Туристичні перлини Дніпропетровщини»	Виставка	Командна, бригадна
«Колосок пам'яті»	Акція	Індивідуальна, командна
Навчально-методичний матеріал (краща розробка)	Конкурс	Індивідуальна
«Кращий похід року»		Командна
Мала Академія наук		
Секції Малої Академії наук	Конкурс-захист наукових робіт учнів	Індивідуальна

Відзначимо високу представленість в цих заходах учнів та педагогів з різних адміністративно-територіальних одиниць (АТО) області. Так, в 2006 р. в ТКЗ брали участь абсолютно з усіх АТО (рис. 1). Натомість, результативність їхньої участі в цих заходах залежить від багатьох чинників. Так, з наведеної карти видно, що найактивнішу участі в ТКР з учнями беруть педагоги міст Дніпропетровська, Кривого Рогу, Дніпродзержинська, Жовті Води, а також Магдалинівського й Верхньодніпровського районів. В цих АТО склалася стала, високопрофесійна когорта вчителів-вихователів, які широко впроваджують в своїй роботі туристсько-краєзнавчу складову, беруть участь разом зі своїми учнями у різноманітних туристичних походах, працюють в напрямі науково-

пошукової туристсько-краєзнавчої діяльності. Саме представники зазначених АТО найчастіше є переможцями різноманітних ТКЗ.

В цілому середню результативність роботи в напрямках ТКЗ показують творчі колективи вчителів та їх вихованців з сільських АТО, розташованих порівняно неподалік від обласного центру – м. Дніпропетровська. Це представники з Магдалинівського, Царичанського, Петриківського, Синельниківського, Солонянського, Криничанського, П'ятихатського районів, в яких активно розвиваються й впроваджуються окремі ТКЗ.

Найнижчу активність й результативність в ТКР показують представники з міст Першотравенська, Орджонікідзе, Нікополя, районів Васильківського, нікопольського, Софіївського, Покровського тощо. Тут навіть взагалі не підтримують цілі напрями ТКЗ, що організуються ДДЮЦМС. Причина тому – як нестача фахової туристсько-краєзнавчої освіти, так й відсутність зацікавленості в подібній роботі самих педагогічних працівників, невчасність надходження до них інформації про ТКЗ від районних управлінь освіти тощо.

З метою контролю й систематизації ТКР на теренах Дніпропетровщини фахівцями ДДЮЦМС із залученням провідних науковців кафедри географії Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара проводиться велика робота із підготовки навчально-методичних матеріалів для педагогічних працівників в галузі, розробляються чіткі критерії й положення до окремих ТКЗ, впроваджуються передові педагогічні технології в організації туристсько-краєзнавчої роботи з учнівською молоддю, проводяться стажування педагогічних працівників.

Так, колективними зусиллями фахівців розроблені детальні й ґрунтовні методичні рекомендації із оформлення конкурсних робіт в номінації «Краща розробка навчальної екскурсії», що, як здається, за порівняно невеликий проміжок часу дозволить вирішити проблему в регіоні із забезпеченням якісними комплексними програмами навчально-тематичних екскурсій ріднокраєм, що рекомендовано Міністерством освіти й науки України.

Регіональним «ноу-хау» в ТКР з учнівською молоддю є запровадження унікального, безпрецедентного не лише для Дніпропетровщини, але й в цілому для України, заходу, як щорічна дитяча обласна туристична виставка «Туристичні перлини Дніпропетровщини». Виставка проводиться з метою пропаганди дитячого туризму і краєзнавства та додаткової освіти до навчальних програм; глибокого вивчення туристичних ресурсів, об'єктів Дніпропетровської області; популяризації туристичних можливостей Придніпров'я, його рекреаційних ресурсів; активізації екскурсійної роботи в закладах освіти області. Ідеологією виставки є сприяння здійсненню державної політики України в галузі туризму та краєзнавства; патріотичному вихованню учнівської молоді; поглибленню знань учнів щодо історичного минулого, духовних надбань народу, природних багатств України; інформаційному обміну серед однолітків, подальшому розвитку культурних зв'язків між учнівською молоддю різних районів Придніпров'я.

Всього на цей час вже проведено дві виставки, ведеться активна підготовка до організації третьої. На цій виставці діти-представники з кожної АТО області, беручи участь в різноманітних конкурсах, намагаються якнайкраще представити туристичні ресурси своєї малої Батьківщини. Загальна програма цього заходу складається із конкурсу-презентації туристичних об'єктів районів (міст); серії конкурсів та святкових заходів юних туристів-краєзнавців, а також обов'язково – виставкою-галереєю «Містечко народних промислів», де учні демонструють свої навички та вміння виробляти витвори народних ремесел. Інноваційним напрямом виставки є конкурс авторських віртуальних екскурсійних маршрутів, де учні мають змогу продемонструвати вміння працювати із сучасними технологіями в туристсько-екскурсійній справі. Відзначимо, що за два роки організації виставки, ми стали свідками справжнього відродження як туристично-краєзнавчої діяльності учнів в багатьох районах і містах області, так й окремих напрямів роботи учнів. Чого варті, наприклад, народні ремесла, якими займаються діти в таких великих промислових центрах, як Дніпродзержинськ, Нікополь, Павлоград, Дніпропетровськ, де, здавалося б, цей напрям й забутий, й не цікавий для молоді. А видається, що навпаки.

З метою популяризації дитячого туризму, активізації патріотично-виховної роботи зі школярами необхідно докладати максимум можливого для активізації роботи із пропаганди дитячого туризму, краєзнавства та екскурсій, приділяти належну увагу організації екскурсійно-туристичних маршрутів з історії, географії, геології, культури, архітектури, літератури, екології ріднокраю з подальшим використанням їх у навчальному процесі.

НАДРУКОВАНО:

Афанасьєв О.Є., Гончар Н.Г., Гричанівська Л.В. **Особливості туристичної роботи з учнівською молоддю на Дніпропетровщині** // Географія і туризм: європейський досвід: Матеріали III Міжнар. наук. конф. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2009. – С.10–13.